Ευριπίδη: ***Μήδεια***
Πειραματική Σκηνή Εθνικού Θεάτρου

Η πλέον αναμενόμενη –και μάλλον δικαίως, επί τη βάσει των έως τώρα προδιαγραφών και της ανάγκης νέων σοβαρών προσελεύσεων στο χώρο του αρχαίου δράματος- παράσταση του επιδαύρειου θέρους, η οποία ναυάγησε και καταποντίστηκε στα δυσθεώρητα βάθη του αργολικού θεάτρου ήταν βεβαίως η *Μήδεια* που σκηνοθέτησε ο Στάθης Λιβαθινός με την Πειραματική Σκηνή του Εθνικού Θεάτρου. Η στήλη παρακολουθεί σταθερά τη δουλειά του σκηνοθέτη και της ομάδας και ουκ ολίγες φορές έχει καταθέσει τον ενθουσιασμό και τις μεγάλες αναμονές της. Δυστυχώς, η *Μήδεια* μάλλον εξέθεσε τους συντελεστές, παρά πρότεινε μια νέα οπτική για την τραγωδία.

Προσωπικώς, θεωρώ ότι ο κ. Λιβαθινός γι' αλλού ξεκίνησε κι αλλού βρέθηκε. Η παράσταση πρόδιδε δουλειά εντελώς ακυρωμένη στο αποτέλεσμά της, ακόμη περισσότερο πανικό και τελικώς μια τεράστια αμηχανία.

Νομίζω ότι αυτό που είδαμε ως *Μήδεια* δεν ήταν παρά ένα στάδιο εργασίας, που αγνοούσε τον θεατρικό χώρο για τον οποίο υποτίθεται ότι είχε βάλει πλώρη, δεν συναντήθηκε με το είδος που φιλοδόξησε να διερευνήσει, με λίγα λόγια μια φάση από την οποία πάμπολλά θα έπρεπε να έχουν απορριφθεί, αναδιαταχθεί και αναθεωρηθεί, προκειμένου να μπορούμε να μιλάμε για σοβαρή πρόταση για το είδος ή έστω για μια ενδιαφέρουσα προσέλευση στο συγκεκριμένο έργο.

Είναι κρίμα, καθώς ο σκηνοθέτης και ο θίασος διέθεταν δύο, κατά τη γνώμη μου, εξαιρετικά κλειδιά, τα οποία δεν χρησιμοποιήθηκαν. Το πρώτο ήταν η εξαίρετη τελευταία δουλειά τους πάνω στην ελληνικό ποιητικό λόγο του 20ου αιώνα, το δεύτερο η μετάφραση-μοντέλο παράστασης του Στρατή Πασχάλη. Επειδή προφανώς κανένα από τα δύο δεν έγινε τυχαία, αλλά εις πλήρη γνώση και κατόπιν επιλογής του Στάθη Λιβαθινού, απορώ ειλικρινά τι συνέβη και τελικώς παρέμειναν αναξιοποίητα, για να αφήσουν τη θέση τους σε μια ημιτελή παράσταση της οποίας η σύγκρουση δεν ήτο, όπως φιλοδόξησε, αυτή του θήλεος με το άρρεν, του ενστικτώδους βιώματος με την κατασκευή του λόγου, αλλά μάλλον η διαρκής υφολογική σύγκρουση που οδήγησε σε πλήρη αφλογιστία.

Ο σκηνοθέτης, οι συντελεστές (Θοδωρής Αμπαζής, Ελένη Μανωλοπούλου, Μαριέλα Νέστορα) και οι ηθοποιοί του θιάσου είναι αποδεδειγμένα σοβαροί και ταλαντούχοι. Οφείλουν να δουν το λάθος και να επανεκτιμήσουν την προσέγγιση. Πάνω απ' όλους, αυτό οφείλει να κάνει ο κ. Λιβαθινός

Η μετάφραση του Πασχάλη, το μόνο ουσιαστικό κέρδος από τη *Μήδεια*, μπορεί να προκαλέσει ερεθιστικότατα παραστασιακά εγχειρήματα και θα έπρεπε να αξιοποιηθεί. Ο Πασχάλης, ποιητής καλός και μεταφραστής εξαίρετος, προσήλθε στην τραγωδία σεμνός και πάνοπλος. Η μετάφραση έχει αφομοιώσει τον έως τώρα μεταφραστικό άθλο και έχει προχωρήσει σε συγκεκριμένες προτάσεις σύγχρονης τραγικής ποιητικής φόρμας και γλώσσας. Έχει προφορικότητα, δύναμη, ισορροπία, συγκεκριμένη άποψη για το έργο, τόσο ως περιεχόμενο, όσο και ως είδος.

Επιζητούσε πολύ προσεκτικό χειρισμό εκ μέρους του σκηνοθέτη και απόλυτη κυριαρχία του μουσικού. Το κείμενο που παρέδωσε ο Πασχάλης –και υποθέτω επειδή κάτι τέτοιο του ζητήθηκε- εκκινούσε από ελεύθερο στίχο με εσκεμμένη πεζολογική λογοτεχνικότητα και κατέληγε σε λυρική τραγωδία αυστηρής φόρμας. Αν μια τέτοια μετάφραση δεν οδηγείται από τη μουσική είναι καταδικασμένη· κι όμως, ο Αμπαζής ακυρώθηκε περιορισμένος σε ρόλο μουσικού επενδυτού, με μόνη συμβολή την αμφίβολης θεατρικής λειτουργίας ιδέα να εκκινεί η σύνθεσή του πάνω σε γεωργιανά μουσικά μοτίβα.

Η αμηχανία της παράστασης έχει πιθανόν αρκετούς λόγους. Το χαρακτηριστικότερο σύμπτωμα που επιβεβαιώνει την αποτυχία της δεν είναι ούτε η πολυσχολιασμένη όψις, ούτε οι καταφυγές σε επιφανειακά μοτίβα από είδη αλλότρια· είναι η ακύρωση των σκηνικών σχέσεων μιας ομάδας και μιας σχολής που αποθεώνει τις σκηνικές σχέσεις. Εδώ, ο ένας έπαιζε πολύ συχνά ερήμην του άλλου και συνήθως όλοι μαζί ερήμην του κειμένου, τόσο στις λογικές σχέσεις, όσο και στην ποιητικοθεατρική μορφή του· όλοι μαζί χαμένοι στην άτεγκτη δημσιότητα του αργολικού θεάτρου και στα αδρά μεγέθη της τραγωδίας, ακόμη και στην "ψυχολογικότερη" ευριπίδεια εκδοχή της.
Μιλάμε δε, για ηθοποιούς (Γιάννης Μαυριτσάκης, Δημήτρης Ήμελλος, Βασίλης Ανδρέου, Μαρία Σαββίδου, Γιώργος Δάμπασης, Άρης Τρουπάκης) με πρόσφατα επιτεύγματα στο ενεργητικό τους, ακριβώς σε είδη ποιητικά, όπως ο Σαίξπηρ ή το δυσκολότατο εγχείρημα της νεοελληνικής ποίησης, μαζί με την αναμφιβόλως ταλαντούχα και ικανή Ταμίλα Κουλίεβα, που συγκρούστηκε μετωπικά με τη Μήδεια, με απώλειες όχι βέβαια για τη Μήδεια, αλλά για την ίδια.
Ο κ. Λιβαθινός οφείλει στο ελληνικό θέατρο, στη δική του ιστορία, αλλά και σ' αυτούς τους ηθοποιούς, αυτοκριτική, επανεκτίμηση και επάνοδο στην τραγωδία, αφού θα έχει προσδιορίσει την οδόν εκ της οποίας το πρόβλημα τίθεται για να λυθεί, όχι για να οδηγήσει σε αδιέξοδο.